FÅGLAR I VÄSTMANLAND

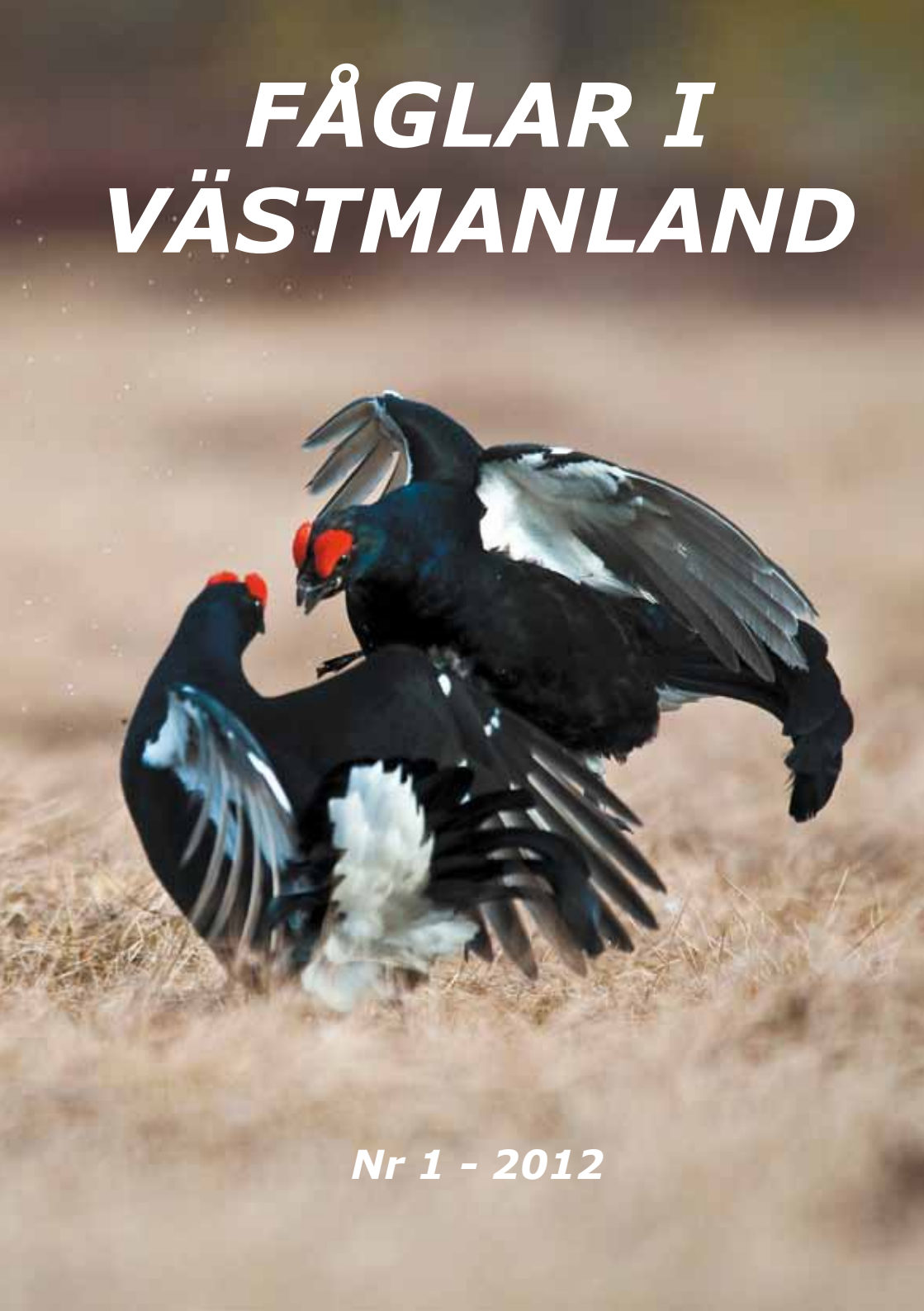

Nr 1 - 2012

Fåglar i Västmanland
Nr 1 2012
Årg 43, ISSN 1404-3297

Fåglar i Västmanland utges av Västmanlands Ornitologiska Förening (VOF) och utkommer med 3-4 nummer per år. Pris 30:- per nr. Medlemmar erhåller tidningen utan särskild kostnad.

Redaktör
Christina Bredin

Ansvarig utgivare
Torbjörn Hegedüs

Distribution
Gunnar Niklasson
Ulf Carlson

Adress till FiV:
c/o Bredin
Bergslagsv 65
73440 Hallstahammar

VOF på nätet: www.vofbird.com

Ungdomsrepresentant
Zsombor Károlyi, 076-199 9020

Medlemsavgift VOF
Vuxna 120 kr
Ungdom under 20 år 60 kr
Familjemedlemskap 150 kr

Plusgiro 10654-2

Tryck: PrimaTryck, Hallstahammar

Foto sid 1: Jörgen Pettersson/ Bergslagsfotografen.se
Foto sid 32: Hans Klinga

Västmanlands Ornitologiska Förening

Föreningen är en ideell, obunden sammanslutning som verkar för att bevara ett rikt fågelliv och öka kunskapen om fågelfaunan i Västmanland.

Sedan tillkomsten av Västmanlands Ornitologiska Förening (VOF) 1969 har fågelskydd spelat en central roll i föreningens verksamhet. Inom styrelsen arbetar fågelskyddskommittén aktivt med flera konkreta projekt. Gruppen fungerar även som länk till myndigheter i frågor som rör fågelskydd.

VOF arrangerar exkursioner och sammankomster och driver på olika sätt föreningens frågor.

VOF är en del av Sveriges Ornitologiska Förening.

STYRELSE VOF

Ordförande
Torbjörn Hegedüs, 021-133 405
021.133405@telia.com

Vice ordförande
Roland Thuvander, 070 533 8277
r.thuvander@telia.com

Sekreterare
Inger Kjellberg, 070 170 9102
inger.kjellberg@gmail.com

Kassör
Elisabeth Evjen, 070 645 2891
elisabethevjen@yahoo.se

Övriga ledamöter
Christina Bredin, 0706 344 120
christina@bredin.pp.se

Torbjörn Jansson, 0223-23498
torbjorn.jansson@secotools.com

Joachim Karlsson, 0704-322157
jocke.karlsson@gmail.com

Ulf Carlson, 070 374 5979
ulf.carlson@gmail.com

Kalle Källebrink, 0224-28041
kalle.kallebrink@.gmail.com

Jörgen Lindberg, 070 584 1301
jorgen.lindberg@lm.se

Gunnar Niklasson, 070 674 3069
gunnarniklasson@telia.com

Markus Rehnberg, 0707-839927
allealle210@hotmail.com

Sara Wändell, 021-134110
sara.wandell@hotmail.com

INNEHÅLL

	Sid
Ordförandes spalt	5
Vårens program	6-9
Orrarna om våren	10
Möt vårfåglarna i Strömsholm	12
Kallelse till Årsmötet	13
Frövisjön	14-15
Inventering fiskgjuse	16-18
Årets riksinventeringsarter	18-19
Trollhunden	20-22
Ny art för landskapet	23
Holkgruppens byggen	24
Artrallyt	26-27
Pojkstreck i Asköviken	28
Inhängt	29
Notiser	30
Västmanlands fågelklubbar	31

Vi saknar ganska många medlemsavgifter för 2012.
Tack för att du betalar till vårt plusgiro 10654-2. Glöm inte skriva in avsändare.

Redaktören

Daglediga har varit aktiva i vinter och snickrat holkar, så att ”våra” pilgrimsfalkar ska ha någonstans att häcka när dom återkommer från sina vintervisten.

Vi hoppas ju att få se någon eller några återvända till Västerås. Du kan läsa mer om holkgruppens arbete i detta nummer. Om vi får ytterligare en kull med falkungar att föda upp i sommar vet vi ännu inte.

Orrspel kan man ju uppleva praktiskt taget hela året, men riktigt intensivt blir det ju nu på våren och framför allt under hönsveckorna. Visst blir man sugen att åka ut och uppleva orrspel igen när man ser Jörgen Petterssons bilder av orrtupparna i närkamp.

Våren och försommaren bjuder på många härliga skådarupplevelser och VOF hoppas att du vill följa med på våra aktiviteter. Ta gärna med dig någon granne eller kompis som är naturintresserad och kanske skulle vilja bli medlem i vår förening. Vi behöver hela tiden fylla på med nya medlemmar.

Nya medlemmar är en förutsättning för att vår förening ska vitaliseras och utvecklas Om du behöver några extra tidningar för att dela ut till personer som visat sig intresserade är det bara att du hör av dig.

Fågelmässan Fåglar i Focus vill du väl inte missa med alla intressanta föredrag och så naturligtvis vårt eget årsmöte. Vi ses där.

Christina Bredin

FÅGLAR I FOCUS

”Sveriges första Fågelskådarmässa”

Tredje året!

Strömsholm 14 -15 april

Leverantörer av kikare, kameror, böcker, friluftskläder m.m. är på plats.

Föredrag av landets främsta fågelfotografer, konstnärer och ornitologer.

Tävlingar, utställningar och fågelskådning.

Välkomna!

Program, vägbeskrivning, logi och annat se:

www.faglarifocus.com

Tack för fina år

I slutet av januari och början av februari fick jag njuta av ett rikt fågelliv med arter som fiskgjuse, brun kärrhök, tornseglare, ladusvala, grå flugsnappare, grönsångare och lövsångare, men även av hundratals afrikanska fågelarter. En två veckors fågelresa till Ghana gav en riktig kick till fågelskådandet. Resan gav även insikten att vi har starka band till Västafrika som är många av våra europeiska fåglars vinterhem. Snart har vi våra flyttfåglar här igen, härligt!

Våren 1999 blev jag ordförande för Västmanlands ornitologiska förening. Ett fint uppdrag som jag nu avslutar våren 2012. Under dessa många år har jag träffat massor av trevliga fågelskådare från hela vårt landskap och även fått chansen att tillsammans arbeta med riktiga eldsjälar för att försöka få myndigheter att avsätta naturreservat och även försökt få företag och skogsbolag att ta hänsyn till vårt fågelliv.

Vi har flera fina segrar där vi fått gehör för våra synpunkter. Ett exempel jag gärna lyfter fram är att vi lyckades få ett förbud mot jakt på fåglar i Asköviken. Vi har även fått ett nytt reservat på Gäddeholmsområdet utanför Västerås, där våra synpunkter och idéer har varit avgörande för områdets fortlevnad som fågelmark. Vindkraft på rätt ställe är bra men placeras det fel så kan de utgöra ett hot mot exempelvis rovfåglar och vi stoppade planer på utbyggnad av vindkraft på Skutterön.

Men allt har vi inte lyckats med och återskapandet av Ångsjön går trögt, men vi ger inte upp utan hoppas på en lösning så sjön lever upp som Frövisjön gjort. Vår strävan att Kungsudden utanför Kungsör skulle bli naturreservat har inte blivit verklighet även om området inte har exploaterats. Den Västmanländska skogen behöver mer skydd och har brukats för hårt så här får vi lobba vidare för fler naturreservat.

Tack för ett gott samarbete och för att ni är medlemmar i vår förening. Vi ses i de västmanländska fågelmarkerna.

Torbjörn Hegedüs

Västmanlands Ornitologiska Förening

Program våren 2012

Lördag 17 mars – Ugglelyssning
Samling Bryggargården Västerås kl 18.
Anmälan: jocke.karlsson@gmail.com eller 0704-322 157

17–25 mars – Ugglelyssnarvecka i hela Västmanland
För att ha möjlighet att jämföra materialet med tidigare år kommer upplägget att vara detsamma som tidigare år. På VOF:s hemsida kommer mer information att presenteras när vi närmar oss ugglelyssnarveckan. Vi hoppas att föreningarna i landskapet liksom tidigare år arrangerar lokala uggleutflykter under denna vecka. För frågor kontakta Sören Larsson 070-5678 725 eller epost soren20@telia.com.

Lördag 24 mars – Tur till tretåig hackspett i Färna Ekopark.
Samling Bryggargården Västerås 06.00, OK-macken i Kolsva 06.40. Vi beräknar vara åter mellan 14 och 15. Ta med varma kläder och fika.
Ledare Gunnar Niklasson, Mikael Rhönnstad, Joachim Karlsson.
Anmälan: jocke.karlsson@gmail.com eller 0704-322157

Lördag 14 april – Årsmöte
Mer information sid 13.

14-15 april – Fåglar i Focus - mässa i Westerqwarn
Fågelskådarmässa för 3:e året. Utställningar, seminarier, försäljning av kikare mm.

Lördag 5 maj Fågeltornskampen
Mellan 05.00 och 13.00 ska det letas fåglar men det kluriga är att ni inte får röra på er. Allt ni behöver är ett fågeltorn någonstans. Räkna alla arter ni ser eller hör. Tävlingen pågår både i Sverige och Finland så det är upplagt för landskamp. Se sofnet.org för mer information om hur ni deltar. För att det inte ska bli för många i samma torn så anmäl ert lag och torn till jocke.karlsson@gmail.com

Lördag 5 maj – Fågelskådningens dag i Asköviken

7.00–13.00: Fågeltornet bemannat av ornitologer från VOF som visar fåglar och hjälper till med artbestämning.
9.00–13.00: Öppet hus Naturskolans hus. Tipspromenad för hela familjen.

9.00–11.00: Fågelguidning. Start vid Naturskolans hus, avslutas vid fågeltornet. Ingen avgift på guidningarna.

9.00–11.00: Fågelguidning. Start parkeringen Lövsta, avslutas vid Lövstagömslet (anpassad för personer med funktionsnedsättning).

9.00–12.30: Vid Rastholmen finns möjlighet att testa nya kikare.

10.30–12.30: Grillen igång vid Naturskolans hus för dig som vill grilla

Förhandsanmälan till guidningarna sker på telefon Naturskolan Asköviken, 021-39 41 59.

Utrustning: Handkikare (kan lånas) grova skor eller stövlar.

Lördag 9 juni – Nattfågellyssning
Samling vid Bryggargården, Västerås kl 21.00 för avfärd med bil. Ledare: Bosse E, anmälan till 076 841 9095

Program

Rapphönan Västmanland

Vi träffas första tisdagen i månaden kl. 18.00 i Studiefrämjandets lokal Pilgatan 8C i Västerås. Alla fågelintresserade tjejer är hjärtligt välkomna. Rapphönorna deltar även i VOF:s ordinarie utflykter.

Tisdag 3 april – Filmen om Asköviken. Genomgång av vadare, gäss och andra fåglar som kommer i april

Söndag 29 april – Exkursion i Asköviken med Niclas Lignell. Samling vid Asköparkeringen 07.00

Tisdag 6 maj – Asköviken. Samling 17.30 vid Lövstaparkeringen. Det borde vara läge att se och höra dvärgbeckasiner.

Helgen 2-3 juni – Utflykt med övernattning i Hällefors för att bl a besöka Knuthöjdsmossen och smålom.

Tisdag 5 juni – Nattsångare. Kvällsutflykt. Tid och plats bestäms senare

Kontaktpersoner:

Elisabeth Evjen 070 645 2891

Sara Wändell, 021-134 110

Rapphönan Västmanland ingår i det nationella nätverket Rapphönan. Se rapphonan.se.

För samtliga utflykter i VOF gäller samåkning. Milkostnad beräknas till 16 kr/mil och delas mellan deltagarna i resp. bil.

MÄLARDALENS REHAB CENTER

Hos oss tränar du efter ditt eget personliga program. Du får den behandling just din kropp och själ behöver.

Vi erbjuder SJUKGYMNASTISK behandling, friskvård och rehabilitering till både privatpersoner och företag. Vi har vårdavtal med Västmanlands läns landsting.

Du hittar oss i Kanalhuset i Hallstahammar. Ring oss gärna så får du veta mer: 0220-122 30.

www.malarrehab.se

Program
Dagledigas
Våren 2012

Inomhusträffarna torsdagar i Studiefrämjandets lokaler, Pilgatan 8C i Västerås börjar alltid kl 14.00 och slutar efter ett par timmar. Du är välkommen dit utan föranmälan. Vissa gånger har vi ett i förväg bestämt program med inbjudna föreläsare, andra gånger deltar vi själva med våra egna erfarenheter och visar bilder, filmer eller tar upp frågor till diskussion.

Dagsutflykterna startar för det mesta på morgonen och vi är ute 4-5 tim. Samling på parkeringen vid Vallby friluftsmuseum för samåkning. Om du vill följa med på någon utflykt anmäl dig då till den som är kontaktperson för utflykten. Tider och utflyktsmål kan ändras. Anmäl dig senast dagen före så får du veta ev förändringar. Vi kan då planera för samåkning. Den som samåker betalar 8 kr/mil till föraren.

To 1 mars	Studiefrämjandet. Fågeleldorado i Israel. Daniel Green berättar om upplevelser från sin resa i januari.
To 8 mars	Studiefrämjandet.
To 15 mars	Inget program. Ersätts av VOF:s utflykt 17 mars
Lö 17 mars	Uggleutflykt i VOF:s regi. Program se sid 6
19-22 mars	Vädret spelar stor roll för att det ska bli en bra ugglekväll så vi väntar in väderleksrapporten och bestämmer utifrån den vilken kväll det blir. Vi meddelar via mail med kort varsel. Samling 17.00 på parkeringen vid Vallby friluftsmuseum .
To 29 mars	Utflykt till hackspettemarker. Samling 08.00 på parkeringen vid Vallby friluftsmuseum. Anmälan till Sten-Ove Sandell 073-544 56 20.

12 april – 31 maj planerar vi för utflykter varje torsdag. Detaljerat program skickas via mail senare i vår.

Vill du veta mer om dagledigas verksamhet hör av dig till:

Britt Björkman 021-83 01 32, Sten-Ove Sandell 073-544 56 20 eller Lennart Urby 021-527 78.

PEAB

Program lokala klubbar i Västmanland

Tid	Lokalförening	Aktivitet	Plats
17/3	Arboga	Ugglelyssning	Samling 18.00 på Järntorget
17/3	Ramnäs	Ugglelyssning	
3/4	Arboga	Månadsmöte	Arboga Stadsbibliotek
9/4	Frövi	Exkursion Sjömosjön	Samling berget kl. 08.00
15/4	Arboga	Sjölundamaden	Samling kl 07.00 vid Järntorget
29/4	Frövi	Dvärgbeckasinlyssning.	Sörbysjön. Samling plattformen kl. 21.00
1/5	Frövi	Heldagsobsen	
5/5	Hällefors	30-årsjubileum med aktiviteter vid Knuthöjdsmossen	
5/5	Ramnäs	Fågeltornskampen	Fågeltornet Gnien kl 05-12
6/5	Arboga	Gökriksudden	Samling kl. 07.00 vid Järntorget
8/5	Arboga	Månadsmöte	Arboga Stadsbibliotek
12/5	Frövi	Exkursion	Samling Näsby k:a kl 08.00
17-20/5	Arboga	Ölandsresa	
9/6	Frövi	Nattfågellyssning	Samling Västvalla kl 21.00
5/6	Arboga	Oset o Kvismaren	Samling kl 19.00 vid Järntorget
5/6	Ramnäs	Nattfågellyssning	Samling kl 21.00 hos på Åshammarsvägen

Fågelevenemang i Sverige 2012

- **24 mars** Club 300 årsmöte i Göteborg
- **14-15 april** Tranans dag vid Hornborgarsjön
- **20-22 april** SOF:s årsmöte i Söderhamn
- **5 maj** Skärfläckans dag på Getterön
- **17-19 maj** Club 300:s tälthelg på Öland
- **1-2 september** Falsterbo Bird show

Näsby, S Öland

3 r.o.k uthyres per vecka eller dygn.

8 bäddar, självhushåll.

Ring för mer info

070-638 32 36

Orrarna om våren

Text: Christina Bredin.

En av vårens höjdpunkter är att en tidig vårmorgon vakna i ett gömsle och höra ljudet av kuttrande orrtuppar. Före soluppgången hålls de på marken på mossar, frusna kärr eller sjöar. I soluppgången flyger tupparna upp i träden och spelar även där.

Foto: Jörgen Pettersson/Bergslagsfotografen

Orrspelet pågår som intensivast i april och maj och kulminerar under de så kallade ”hönsveckorna”. Under denna knappt tre veckor långa period besöker traktens hönor spelplatsen för att para sig. Men för tupparna är en stunds samling med några enstaka spelstrofer på arenan nästan regel från september till mars.

Orrspelens storlek varierar starkt. Vanligtvis besöks ett spel av mellan fem och tio tuppar, men små lekar dominerar i antal. Tiden som tillbringas på spelplatsen varierar kraftigt under olika delar av året. Som mest spelar vissa tuppar mer än sex timmar under hönsveckorna mot bara några minuter på morgonen under vintern.

Varje tupp hävdar under spelet ett revir. Detta betyder att han varje morgon försvarar samma lilla yta mot andra tuppar. I spelet pucklar tupparna på varandra med vingarna, men det är mera en styrkedemonstration än ett slagsmål. Spelet inleds med upprepade blåsande ”tjoo-yysch” som snart övergår i kuttrandet. Även hönorna infinner sig på lekplatsen, men de håller sig mera i skymundan och uppsöks av de segrande tupparna. De fåtaliga centrala tupparna står för det stora flertalet av parningarna.

I trädtopparna sitter ofta ”skvaltorrarna” det vill säga ettåriga orrtuppar som spelar ensamma, långt från spelplatsen. De kan dock utgöra mer än hälften av alla orrar i ett område.

Efter spelperioden har tupparna gått ner i vikt och måste börja äta upp sig igen. Hönorna däremot har ätit sig feta under vintern för att klara tre veckors

Foto: Jörgen Pettersson/Bergslagsfotografen

ruvning och sen matning av ungarna, som de får klara av på egen hand.
På grund av sitt välsmakande kött räknas orren som ett värdefullt villebråd. I mitten på 1940-talet fanns det gott om orre. Omkring 120.000 orrar sköts då årligen. Sen dess har antalen sjunkit och avskjutningen har därför också minskat. Nu vågar man säga, att orren vänder uppåt sett till antal. Numera skjuts ca 25.000 orrar varje år för att hamna i en gryta.

Det finns orre i hela Sverige från det Sydsvenska höglandet längs skogsdominerade landskap ända upp i fjällens björkzon. Därutöver påträffas den i skärgården. I slutet på 1990-talet uppskattades beståndet till minst 170.000 par.

Orrstammens storlek i de nordligare delarna av landet varierar kraftigt mellan år och uppvisar ett regelbundet mönster med toppår med 3-4 års mellanrum. Dessa svängningar i stammens storlek har kunnat förklaras med liknande svängningar i gnagarantal (t.ex. sorkar och möss). Efter toppåret (kallade gnagarår) kraschar gnagarstammarna.

Rovdjur som t.ex. räv kunde under gnagaråret föda fram många ungar. De söker nu alternativa födokällor. Skogshönsens ägg och kycklingar står då högt på rovdjurens meny. I praktiken betyder detta att goda år för gnagarna innebär att rovdjuren koncentrerar sig på att fånga gnagare och orren får vara i fred och lyckas föda fram stora kullar. ■

Fånga vinterfåglar på bild

Fånga någon av vinterns alla fågelögonblick med din kamera. Tävla med dina två bästa fågelbilder på Skärfläckans dag den 5:e maj.

Bilden/bilderna ska vara tagna mellan 2012-01-02 och 2012-04-09. Fina priser till de fem bästa bidragen. Ingen anmälningsavgift tas ut. Inlämning av bilder sker med mail till tavling@vbg-foto.se. I mailet ska fotografens namn, adress och telefonnummer anges samt bildfilernas namn. Varje fotograf får lämna in max 2 bilder.

Läs mer här: *http://www.studieframjandet.se/foto2012*

Ett sällsynt besök i januari

Foto: Jörgen Lindberg

Den 3 januari i år rastade en Grönländsk bläsgås av rasen flavirostris, tillsammans med en liten flock kanadagäss på ett fält öster om Hallstahammar.

De bläsgäss som har noterats i landskapet har alltid utgjorts av gäss tillhörande den på ryska tundran häckande rasen, Anser albifrons albifrons.

Utmärkande för rasen flavirostris är framför allt att näbben är orange till skillnad från albifronsgässens som är skär. Dessutom är den något kraftigare och utdragen.

De grönländska gässen har i regel även en mörkare dräkt samt grövre och kraftigare svarta markeringar på buken. Att grönlänningen även har ett smalare vitt ändband på stjärten kanske kan vara svårt att se.

Denna bläsgås har noterats vid ett tidigare tillfälle i Västerfärnebo 1973. Fyndet blev dock aldrig granskat och godkänt.

Kom och möt vårfåglarna i Strömsholm 14-15 april!

Årets fågelskådarmässan FÅGLAR I FOCUS har temat Skog – skogen för människan och fåglarna.

Mässan med utställande företag och organisationer är förlagd i Westerqwarn Restaurang och Konferens. Här kan du ta del av erbjudanden från ledande leverantörer av kikare, kameror, friluftsutrustning, böcker och tidskrifter och prata med några av Nordens främsta naturfotografer, konstnärer och ornitologer.

Här är vi även under lördagskvällens ”After Bird” som i år också innehåller releasefest för Finlands mest kända naturfotograf och författare Heikki Willamos nya bok Skogsåret.

Mitt emellan våra huvudarenor Westerqwarn och Knytpunkten ligger ett fågeltorn med fin utsikt över fågellokalen Lagårdssjön, där rutinerade fågelskådare från Hallstahammars Naturskyddsförening hjälper till med tubkikare och artbestämning.

I Westerqwarn sker föreläsningar och föreningsmöten under förmiddagarna. På eftermiddagarna kan vi erbjuda bildföredrag från välkända nordiska naturfotografer i den fantastiska visningslokalen i Knytpunkten. Fritt inträde till utställningen. Föreläsningarna kostar 60 kr.

Detta är några av föredragshållarna:

- **Mats Andersson/N,** fotograf och art director från Jönköping, berättar om John Bauers liv och konstnärskap, och visar sina nyskapande fotografiska bilder.
- **Patrik Olofsson/N** fotograf, filmare och författare berättar om rovfåglar under rubriken ”Kroknäbbarnas tid”.
- **Henrik Ekman/N** journalist, fotograf och filmare, ”Sveriges David Attenborough” berättar om ”Vår sanna Natur”.
- **Ulrik Lötberg,** projekt Vitryggig hackspett talar om ”Spettar och stubbar i Nedre Dalälvsregionen”.
- **Heikki Willamo** en av Finlands mest kända och uppskattade naturfotografer och dess främste uttolkare i text och bild av den Finska skogen.

Utförligt program med presentation av samtliga föredragshållare på vår hemsida: **www.faglarifocus.com.**

VÄLKOMMEN!

Christer Andersson, Stefan Johansson, Anders Geidemark

Kallelse till Årsmöte

Västmanlands Ornitologiska Förening

Lördagen den 14 april 2012 i Westerqwarn, Mölntorp, nära Strömsholm. Årsmötet hålls på fågelmässområdet i samband med fågelmässan Fåglar i Focus

13.00 Årsmötesförhandlingar. VOF bjuder på fika efter årsmötet.

15.00 ” Kroknäbbarnas tid” föredrag av Patrik Olofsson. Vi flyttar då till Knytpunkten, Strömsholm, gratis inträde för VOF:s medlemmar, övriga 60 kr.

Hjärtligt välkomna till årsmötet mitt i fågelmässan på Westerqwarn hälsar VOF:s styrelse.

Så här hittar du till Westerqwarn:
Från E18 ta av vid trafikplats Sörstafors och kör väg 252 förbi Kolbäck mot Strömsholm. En km efter Kolbäcks kyrka ta vänster mot Westerqwarn. För att komma till Knytpunkten, fortsätt väg 252 till Strömsholm.

EN BOK.

EN UTFLYKT I SKOGEN.
FIKA I EN GLÄNTA.
KÄNNA IGEN TOFSMESEN.

NATUR
BOKHANDELN

www.naturbokhandeln.se

info@naturbokhandeln.se
tel. 0485 - 444 40
Stenhusa gård
Lilla Brunneby 106
386 62 Mörbylånga

Frövisjön - från träsk till sjö på tre år

Text: Markus Rehnberg

I en dalsänka några kilometer sydost om Skultuna i Västerås kommun ligger Frövisjön. En sjö som på några få år har gått från att vara ett träsk till en fullfjädrad sjö.

Restaureringen av Frövisjön förärades under hösten 2011 med en så kallad ”ullbagge” som årets nationellt sett bästa miljösatsning under 2011. Den motivering som Länsstyrelsen hade bifogat nomineringen lydde: *”Att restaurera Frövisjön söder om Skultuna till den fina fågelsjö den en gång var är något som pratats om i mer än 30 år – nu är det ett faktum! Sju markägare har genom samarbete möjliggjort återskapandet av en våtmark som omfattar hela 85 ha. Dessutom har stora arealer ny betesmark uppstått runt den återskapade sjön. Denna våtmark har inneburit ett stort steg framåt för flera viktiga miljömål i området, allt från näringsretention till biologisk mångfald. Framförallt lockar sjön till sig ett rikt fågelliv och gynnar även förutsättningar för lokal turism genom t.ex. fågelskådning. Utvecklandet av Frövisjön är ett bra exempel på att miljösatsningar även skapar nya möjligheter för ekonomisk utveckling”.*

Restaureringen av Frövisjön påbörjades 2008 genom att den busk- och trädridå som omgärdade sjön avverkades. Därefter har markarbeten vidtagits med stubb- och tuvfräsning. Det enskilt viktigaste steget i restaureringen togs 2009 då miljödomstolen gav sitt medgivande till en förändring av den då rådande vattendomen. Med den dammkonstruktion som har iordningställts i sjöns västra del är det nu möjligt att reglera sjön och dess vattennivå. Målsättningen är en vattennivå som ska efterlikna naturliga årstidssvängningar. Höga vattennivåer under vinter/vår, i samband med snösmältningen och därefter en långsam avtappning fram till sensommaren/hösten, då vattennivån förväntas vara som lägst. Möjligheten att reglera sjön kommer också att förenkla den framtida skötseln av sjön och dess omgivningar.

Sjösänkning

Liksom många andra mellansvenska sjöar har Frövisjöns vattennivå sänkts i omgångar. Man ville helt enkelt ha åtkomst till ny och odlingsbar mark. Redan år 1849 omtalar Wilhelm Tham i sin ”beskrifning öfver Westerås län” Frövisjön som ”den i senare tider något sänkta…”. Senare under 1800-talet gavs tillstånd till ytterligare urtappning av Frövisjön och i en lantmäterikarta upprättad år 1896 ges en detaljerad plan över hur man skulle gå tillväga för att uppnå ändamålet. Resultatet tycks dock inte ha blivit det önskade. År 1942 genomfördes en ny utdikning, men inte heller nu slog företaget särskilt väl ut. Dikena grävdes för grunt och marken förblev alltför sank för åkerbruk. Det sista dikningsföretaget avslutades år 1957 och den forna sjön lämnades till att gradvis få växa igen.

Foton: Niclas Bergius/Länsstyrelsen Västmanland

I mitten av 1970-talet täcktes den forna sjöytan huvudsakligen av bladvass. Under sommar och höst fanns öppna vattenytor endast i det kanalsystem som delade upp sjön i ett från ovan tydligt rutmönster. På de forna starrmaderna bredde ett allt tätare uppslag av olika slags viden (Salix) ut sig. Att sjön fortfarande hyste värden kunde belysas genom den häckfågeltaxering som genomfördes sommaren 1974 (Karlsson & Larsson 1976). Totalt konstaterades att arton våtmarksberoende fågelarter häckade i Frövisjön (se vidare i tabell 1). Vid denna tidpunkt uttalades varnande utrop om att Frövisjön skulle försvinna om ingen gjordes för att stoppa upp igenväxningen inom en snar framtid. Restaureringen lät dock vänta på sig. I boken fågellokaler i Västmanland, publicerad år 1999, kan man om Frövisjön läsa följande: ”Lokalen hyser inte längre några klara vattenytor, utan har karaktären av ett vasshav omgärdat av sumpiga videsnår.”

De sporadiska besök som gjordes under 1980- och 1990-talen var främst för att lyssna efter sommarnattens fåglar. Hornuggla häckade förmodligen årligen i björkridån längs i väster och Salix-buskagen längst i öster var ett eldorado för näktergalar, gräshoppsångare och en och annan flodsångare. Det utbredda bladvassbältet lockade brun kärrhök och trana till häckning. Sävsparvar, sävsångare och vattenrall hörde även de till sjöns häckfågelfauna. Till det mer exklusiva hörde det ängshökspar som genomförde ett häckningsförsök år 1994.

Vändpunkten

I mitten av 2000-talet kom vändpunkten. Åter kunde man se öppna vattenspeglar i delar av sjön. En pump som skulle hålla undan vattnet gick sönder och det torra vassbältet stod åter under vatten. Svanar, gäss, änder och en mindre mängd vadare lockades åter att rasta i sjön. Därmed gavs en viss fingervisning om vad en återställd sjö skulle kunna innebära för fågellivet. Under några år var även rördrommens stämma ett inslag i sommarnattens fågelkör.

Robert Ström vid Länsstyrelsens jordbruksenhet hade nu också fått upp ögonen för området. Tillsammans med kringboende markägare och nödvändig statlig finansiering har man efter några års slit lyckats skapa en plats som återigen sjuder av fågelliv. Resten är som redan sagt prisbelönt historia!

Ett tydligt tecken på att också vi fågelskådare har hittat till Frövisjön ges genom den statistik som kan hämtas från artportalen. Vid sjön som tidigare gavs något enstaka besök under sommarhalvåret hade under 2011 nära 14 500 fyndposter inrapporterades till artportalen. Antalet arter uppgick till 150.

Väl mött i Frövisjön under 2012!

Källor;

Karlsson, C. & Larsson, S. 1976. Frövisjöns häckfågelfauna. Meddelande från Västmanlands Ornitologiska Förening 7[1]: 9-13.

Statens fastighetsverk – Frövisjön återskapad och prisad!

http://www.sfv.se/cms/sfv/aktuellt/notis_fastigheter/miljopris_till_sfv.html

Bäst utbyte för fågelskådning har man i samband med fågelsträcken, mars-maj och juli-oktober. Högsommaren bjuder t.ex. häckande doppingar.

Inventering av häckande fiskgjuse i Köpings och Skinnskattebergs kommuner

Text o foto: Lennart Waara och Roland Waara

Inventeringen startade som ett projektarbete inom ramen för utbildning i inventeringsmetodik vid Uppsala universitet. Vår avsikt var och är att inventeringen skall genomföras systematiskt varje år för att få tidsserier som tillåter analyser av trender och förändringar. Fiskgjusen är intressant att följa över tid eftersom den är viktig som indikatorart för miljöutvecklingen i våra vatten. Det beror naturligtvis på att fiskgjusen är överst i näringskedjan.

Tack riktas till Leif Edberg som bidragit med uppgifter om häckningar.

Undersökningsområde: De två områdena representerar två helt olika häckningsbiotoper för fiskgjuse. Skinnskattebergs kommun (662 kvkm) är en renodlad Bergslagskommun med stora skogar, vida myrmarker och många små sjöar varav en del är fiskfattiga. Hedströmmen flyter genom bägge kommunerna och kan i fallet Skinnskattberg förväntas vara viktig som näringskälla för fiskgjusen. Köpings kommun (607 kvkm) är ett mer typiskt Mälarlandskap med stora odlingsmarker ädel- och lövträdsdungar och tallholmar. Närheten till Mälaren är givetvis viktig som källa för fiskgjusens näringssök även om både Hedströmmen och Arbogaån kan vara lämpliga för fiskefångst. Öarna i Mälaren som tillhör Köpings kommun har ej inventerats.

Projektperioder: Maj – juli 2009, maj-juli 2010 samt maj-juli 2011. Slutdatum valdes för att lyckad häckning definieras som stora ungar i bona vilket kunde beräknas handla om perioden kring mitten av juli.

Specificeringar: Vi har inte 2011 gjort en totalundersökning av samtliga av oss kända och till oss rapporterade botallar. Vi har valt att följa de bon som identifierades i början av vår undersökning. Detta för att skapa en helt jämförbar statistisk serie över tid för att kunna dra slutsatser om förändringar i lyckade häckningar. Antal häckningar i undersökningen är statistiskt tillräckligt för generella slutsatser.

RESULTAT

I nedanstående tabell sammanfattas resultatet av inventeringen 2009, 2010 och 2011. Om det finns en systematisk skillnad i framgångsrika häckningar i de mer näringsfångstrika områdena runt Mälaren jämfört med de mer fiskfattiga områdena i Bergslagen är ännu för tidigt att konstatera. Men för 2009 kan vi konstatera 75 procent lyckade häckningar (häckningsförsök med minst en unge) i

Bergslagen mot 80 procent i Mälarområdena. Inga dramatiska skillnader således. För 2010 är motsvarande siffror 100 procent i Bergslagen och 66 procent i Mälarområdet. En klar fördel för Bergslagen således. För 2011 är motsvarande siffror 90 procent lyckade häckningar i Bergslagen och 100 procent i Mälardalsområdet. I Mälarområdet handlar det om så få bon att det kan vara tillfälligheter. Det måste följas vidare i kommande rapporter.

Tabell 1: Sammanfattning av bo- och häckningsinventering av fiskgjuse 2009/2010/2011 (A-T = Skinnskattebergs k:n, 1-7 = Köpings k:n).

Boplats	Biotop	Boträd	Bostatus	Häckning 09	Häckning 10	Häckning11
A	Skogshöjd	Tall	nedrasat	-	-	-
B	Sjökant	Tall	naturligt	ingen häckning	nedrasat	-
C	Myrkant	Tall	förstärkt	misslyckad	nedrasat	-
D	Myrkant	Tall	naturligt		häckning	2 ungar
E	Myrkant	Tall	naturligt	två ungar	häckning	1 unge
F	Myrkant	Tall	nedrasat	-	-	-
G	Myrkant	Tall	nedrasat	-	-	-
H	Myrkant	Tall	naturligt	två ungar	häckning	3 ungar
I	Myrkant	Tall	förstärkt	ej bebott	-	-
J	Myrkant	Tall	naturligt	två ungar	två ungar	1 unge
K	Myrkant	Tall	bo byggt	två ungar	två ungar	1 unge
L	Myrkant	Tall	naturligt	två ungar	två ungar	häckn/missl
M	Myr	Tall	naturligt	övergivet i år	övergivet bo	-
N	Tallskog åkerfält	Tall	nedrasat	-	-	-
O	Myrkant	Tall	naturligt	två ungar	häckning	1 unge
P	Myrkant	Tall	naturligt	misslyckad	häckning	ej häckn
Q	Hygge	Tall	naturligt	Byggt 09	nedrasat	-
R	Ö	Tall	naturligt	Fiskmås häck	häckning	2 ungar
S	Myrkant	Tall	naturligt	?	häckning	2 ungar
T	Sjökant	Tall	naturligt	?	två/tre ungar	nedrasat
1	Barrskogshöjd	Tall	nedrasat	-	-	-
2	Odlingslandskap	Tall	naturligt	två ungar	övergivet bo	ej häckn
3	Odlingslandskap	Tall	naturligt	misslyckad	två ungar	2 ungar
4	Odlingslandskap	Stolpe	naturligt	två ungar	två ungar	2 ungar
5	Udde Mälaren	Tall	naturligt	en unge flygg	nedrasat	-
6	Odlingslandskap	Stolpe	naturligt	två ungar	nedrasat	-
7	Odlingslandskap	Tall	naturligt	?	övergivet bo	-

I boplats L har häckning påbörjats men sannolikt misslyckats på grund av gömsle uppställt ca 40 m från botallen.

I boplats P har en häckning ej genomförts. En anledning kan vara att en grillpalts anlagts helt i anslutning till botallen.

I majoriteten av de undersökta bebodda och övergivna bona har valet varit en stor tall med fri inflygning. I ett fall kunde vi konstatera att ett övergivet bo inte länge hade fri inflygning eftersom omgivande tallar vuxit förbi botallen vilket sannolikt är bidragande orsak till att boet övergivits.

I inventeringen har vi också kunnat identifiera mer ovanliga boplatsval som i betongpelare för linbana i två fall.

ANALYS

En osäkerhet handlar om antalet flygga ungar i de lyckade häckningarna. Eftersom vi valt att inte klättra utan spana på håll kan vi ha missat någon enstaka unge.

Hur framgångsrika var häckningarna 2009? På 13 häckningar i inventeringen blev det 19 (eller 20 ungar beroende av om det är en eller två i bo 5) vilket ger en kvot på 1,46 alt 1,53 ungar per häckning.

I inventeringen för häckningar 2010 har 14 häckningar givit 30 eller 31 ungar. Det ger en kvot på strax över 2,1. Jämfört med 2009 ett mycket bra resultat. Undersökningen för 2011 ger på 11 häckningar 17 flygga ungar vilket ger en kvot på 1,55 (2,0 för Mälarområdet och 1,44 för Bergslagen).

Det förefaller som 2010 var ett mycket bra år och att 2009 och 2011 är i paritet med varandra.

En undersökningsfråga framöver är om det finns en systematisk skillnad i lyckade häckningar mellan Bergslagen och Mälaren med hänsyn till tillgång på lättfångad fisk? En preliminär slutsats från både 2009, 2010 och 2011 års inventering antyder inga tydliga skillnader mellan de olika områdena. En tidigare jämförelse av avstånd till närmsta fiskesjö och häckningsstatus visar idag inte heller på någon tydlig trend.■

Rördrom och dvärgmås
Årets Riksinventeringsarter

Rördrom - räkna antalet tutande hanar

Rördrommen, ”den storfotade vassdoldisen med den märkliga supertutan”, är en tålig art men eftersom den födosöker i sötvatten behöver den dra sig söderut när sjöisarna lägger sig.

Foto: Christer Pettersson, chrilleonline.se

Rördrommen (Botaurus stellaris) uppvisar en svagt stigande trend i Sverige men kan dippa rejält efter onormalt kalla vintrar. Efter de senaste två tuffa vintrarna är därför populationen starkt reducerad.

Årets inventering avser att visa artens aktuella numerär och utbredning i Sverige genom räkning av antalet tutande hanar.

De första hanarna under den tidiga våren börjar ”hosta upp sig” kring islossningen i februari/mars/april men deras sökande efter bästa revir i vassjöarna gör dem i början rätt så rörliga.

Rekommenderad period för eftersök är därför 15 april – 31 maj när läget är tämligen stabilt. Under denna period tutar hanarna så gott som dygnet runt men är flitigast under skymning och gryning. Vid lugnt väder, eller ännu bättre vid svag medvind, hörs en rördrom utmärkt på 1-3 kilometers avstånd. Två besök under vardera 1-2 timmar räcker i regel för att avgöra om någon rördrom är närvarande på lokalen eller inte. Två besök är också värdefulla för att avgöra vilka hanar som är stationära respektive tillfälliga besökare.

SOF:s forskningskommitté har för fjärde gången utsett rördrom till riksinventeringsart. De tidigare inventeringarna genomfördes åren 1969, 1979 och 2000.

Dvärgmås

Foto: Tommy Nordström

År 2000 är enda gången som dvärgmåsen (Larus minutus) varit riksinventeringsart . Den är inte helt lättinventerad, men med en konsekvent genomförd metodik bör vi kunna få en hyfsat god uppfattning om populationens nuvarande storlek.

Metodiken för 2012 års riksinventering går ut på att i första hand besöka lokaler där man vet eller starkt misstänker att arten häckat tidigare år. Dessa biotoper utgöres i första hand av flacka och relativt små öar i skärgårdsmiljö. Antalet observerade adulta fåglar eller om möjligt bon räknas. Dvärgmåskolonier eller enstaka par kan finnas i kolonier av skrattmåsar eller fisk/silvertärnor. Som regel häckar dvärgmåsarna i sådana fall i vitfågelkolonier-nas utkanter.

Den relativt sett lilla andel av den svenska stammen som hittas i Svea- och Götaland återfinns företrädesvis i mer vegetationsrika slättsjöar och insjövikar.

Ett besök i slutet av maj eller under juni är att föredra för bästa resultat, eftersom de häckande dvärgmåsarna då som regel varnar kraftigt eller visar tydliga tecken på oro. Besök från morgon fram till tidig eftermiddag brukar ge de säkraste resultaten. Notera att spelflykt kan noteras från ankomsten och några veckor framåt på lokaler som ligger långt från de kommande boplatserna.

Rapportera årets observationer för rördrom och dvärgmås i artportalen Svalan.

Förra årets riksinventering - resultat Västmanland

Svarthakedopping

Sjutton (17) häckningar, eller troliga häckningar, på åtta (8) lokaler rapporterades med följande kommunvisa fördelning: Västerås (8+1=9), Köping (1), Sala (3), Surahammar (1), Lindesberg (1+1=2), Ludvika (1). Dessutom ca 20 observationer under vårflyttningen och ett drygt 20-tal under höstflyttningen.

Gråhakedopping

Ett bobygge i Frövisjön, Skultuna och ett ruvande par vid Noren, Norberg. Dessutom kom rapporter om observerade fåglar: 2 från Granfjärden, Ängsö, 5 från Galten, 1 i Gorgen, Västerfärnebo, 1 i Glåpen, Surahammar och 1 i Åmänningen vid Västervåla.

Trollhunden – en utpräglad nattuggla

Det kunde hända förr när en jägare letade efter sin hund som gav ståndskall att han letade förgäves eftersom det i själva verket var en slaguggla som ropat och som tystnade eller flög sin väg när jägaren kom för nära. Förutom sitt revir-rop: ”vó-ho . . . vo-ho-ho-vó-ho” har slaguggla ett skällande läte : ”huow-huow-huow”. Detta har gett slaguggla smeknamnet ”trollhunden”.

FOTO: HANS BISTER

Kalle Källebrink med en av sina slaguggior.

Kalle Källebrink och hans bror Kjell-Åke har ringmärkt och satt upp holkar till slaguggior kring Möklinta sedan 1970-talet. Det är mycket tack vare dem som slaguggiebeståndet i trakterna kring Sala idag är så väldokumenterat.

– Mer än 500 uggleungar har vi ringmärkt genom åren, berättar Kalle.

Under ringmärkningen kan det gå hett till, för slaguggiehonan kan anfalla. Slaguggian är troligtvis Europas farligaste fågel, med tanke på storleken och hur den beter sig när de anfaller.

Eftersom slaguggian är en av våra största uggior är det bäst att se upp. Med sina omkring 60 centimeters längd är det bara berguven och lappuggian som är större bland uggiorna.

– Den äldsta slaguggian vi avläst blev 21 år gammal, säger Kalle. Och detta kan man se tack vare ringmärkningen. Honorna kollas varje år och är otroligt bofasta. Dom häckar i samma holk år från år.

Ungarna sprider ut sig åt alla väderstreck under senhösten. Det längsta återfyndet är 28 mil från märkplats. År då gnagarstammen går ner kraftigt, verkar den huvudsakliga rörelseriktningen vara sydlig.

Slaguggian är sorkspecialist, främst tar den vattensork och åkersork. Är sorktillgången dålig inställs häckningen helt.

När det finns gott om mat, blir det gott om uggior. Just vattensorkar varierar inte så

FOTO: ZSOMBOR KÁROLYI

Ungarna ringmärks när det är runt tre veckor gamla. De stannar i boet ytterligare en vecka innan de ger sig ut för att lära sig flyga.

mycket år från år, som många andra smågnagare. Därför häckar slaugugglorna i Salatrakten varje år, till skillnad från de slaugugglor som bor i barrskogen och många andra ugglearter som mest äter andra sorters gnagare.

Förutom favoritfödan vattensork äter slaugugglan gärna trast, men när dessa försvinner i oktober och det inte finns några gnagare att tillgå blir det svårt. I synnerhet för ungfåglar som kanske inte lärt sig jaga något annat.

I höstas uppmärksammade flera skådare slaugugglor som dagtid satt på t.ex. staketstolpar längs vägarna. Detta är definitivt inte ett normalt beteende för denna utpräglade ”nattuggla”. Liknande har noterats vissa tidigare år och anledningen tros vara födobrist.

I centrala Västerås hittades i november två slaugugglor i mycket dålig kondition. De var uppenbarligen helt utsvultna på grund av matbrist. Båda dog efter omhändertagandet. Den ena var ringmärkt som unge i Uppland.

– Alla ugglor utom tornugglan lagrar fett och har sitt fettlager på bröstet för att överleva. Men någon matbit varje dag behöver dom nog, tror Kalle.■

Slaugugglan (Strix uralensis) finns i Norrlands skogsland och ner till en gräns från norra Uppland till norra Värmland. Den är starkt knuten till barrskog med öppna partier i form av myrar, vattendrag, åkerlyckor eller mindre hyggen. Tyvärr gör det moderna skogsbruket situationen svår för den respektingivande slaugugglan. Gamla ihåliga högstubbar som är de naturliga boplatserna, bildas inte längre i våra brukade skogar. Därför är risken stor att ugglan står utan bostad när det blir dags för den att lägga ägg. Den behöver en holk. Slaugugglan är en stationär stannfågel som sällan lämnar sitt revir.

FOTO: HANS BISTER

När Kalle klättrar upp till slaugugleholken är det hjälm och vadderad jacka som gäller. Det finns stor risk att bli angripen av arga uggleföräldrar. Eftersom slaugugglan mäter nästan 130 cm mellan vingarna är den tillräckligt stor för att kunna slå omkull en människa när den kommer i full fart. Dessutom har den vassa och kraftiga klor som den inte tvekar att använda när det gäller att försvara sina ungar.

FOTO: ZSOMBOR KÁROLYI

Med sitt kloka ansikte och sina mörka ögon verkar slaugugglan godmodig och mild. Men skenet bedrar, slaugugglan har fått sitt namn efter sin vana att handgripligen jaga bort inkräktare - med klorna före.

Sveriges ugglor

I mars finns möjlighet att följa med på ugglelyssning på många ställen i Västmanland. Ett antal av nedanstående har du chans att höra.

Berguv, sällsynt i större delen av landet.

Fjälluggla, i norra Sveriges fjällområden.

Hornuggla, i hela Sverige utom längst i norr.

Hökuggla, från Värmland-Dalarna och upp till Norrbotten.

Jorduggla, framför allt i norra Sverige, sparsamt söderut.

Kattuggla, i hela Sverige, mer sällsynt längst i norr.

Lappuggla, skogsområden från Västmanland till Norrbotten.

Pärluggla, i nästan hela landet utom Öland.

Sparvuggla, i hela Sverige utom Gotland, Öland och fjällen.

Slaguggla, sparsamt från Dalälven, inte i fjällen.

Tornuggla, sällsynt och tillfällig häckning i södra Sverige.

FOTO: JÖRGEN LINDBERG

Ugglor flyger nästan ljudlöst eftersom deras handpennor har en sågtandad mjuk kant.

FOTO: LEIF CARLBERG/SPOV.SE

Slaguglepar håller ihop hela livet. Äldre individer är mycket bofasta och stannar i samma revir år efter år. Fågelns namn kommer sig av att honan är mycket vaksam under häckningen och kraftfullt slår till mot huvudet på den som råkar komma för nära boet.

Äntligen - ny art för landskapet

Äntligen får man väl säga. Det var 15 år sedan Köping kunde hitta en ny art för landskapet. Då, i juli 1996, var det en brandkronad kungsfågel som hittades i Norsa.

Stäppörn - ny art för Västmanland

Som vanligt brukar jag försöka ta mig ner till Malmön och CES-märkningen. Ofta gör jag inte så mycket nytta men försöker ha koll på allt som flyger och låter medan ringmärkarna jobbar och sliter. Denna 1:a majdag 2011 var det rätt fågeltomt. Vädret var soligt och vackert men rejält blåsigt med en vind från nordost.

De som jobbade med märkningen denna dag var Patrik Rhönnstad, Mikael Rhönnstad och Gunnar Niklasson. Mats Arjevall och Anders Larsson var också på plats. Om jag minns rätt så satt Gunnar och ringmärkte en sävsparv och Patrik antecknade. Micke var ute i Energiskogen och plockade fågel.

Örnen kom söderifrån, rätt lågt, och i handkikaren kunde jag direkt konstatera att det var en stäppörn som gjorde entré. Försökte göra de andra uppmärksamma på örnen. Det tog några sekunder innan alla kikare riktades mot en stor örn som gled sakta över Energiskogen. Den skruvande sig sakta mot söder men ändrade riktning och drog sig sakta mot norr istället. Micke som befann sig i Energiskogen, helt ovetande, kunde vi få tag i på mobilen.

Stäppörnen var i sin andra dräkt så artbestämningen var rätt lätt. Örnen drog sig sakta mot Norsa och vidare över soptippen, där den skruvade och tog höjd för att sedan försvinna norrut. Allt var över på 10 minuter.

När alla karaktärer var klara så befann sig örnen egentligen utanför fotoavstånd. Dock slängde jag iväg några skott och med lite god vilja så kan man faktiskt se att det var en stäppörn!

Jörgen Lindberg

Studie
främjandet

Vi hoppas på häckning i nya lådan

Bland Daglediga finns en holkgrupp som under hösten snickrat häckningsholkar för pilgrimsfalkar. Den första holken sattes upp på vattentornet. Därefter kom man överens om att bygga ytterligare en hackinglåda för placering på Djäknebergstornet och två häckningsholkar. De senare tänkta att placeras på Lantmännens silo och VAFAB:s biogastorn.

I december snickrades falkholkar i Lennart Urbys garage i Barkarö. De monterades ihop med alla detaljer på platsen där i garaget. Sedan skruvades de isär i fem bitar. Golv, tak och baksida (med en lucka) samt två sidor. Luckan är ett måste utifall vi får en häckning i lådan och de ungar som blir naturligtvis skall ringmärkas. Det var ingen som ville försöka komma in i lådan från framsidan, därav luckans placering på baksidan.

I december monterades den första holken på Lantmännens silo nere vid hamnen. Delarna togs med till silon tillsammans med en del verktyg som skulle behövas för de detaljer som inte kunde förberedas i garaget.

– Hiss åtta våningar upp, men den sista biten fick vi sköta hissningen själva c:a 5 meter, berättar Lennart Urby.

– En mindre justering av lådan gjordes uppe på taket. Även stommen som lådan står på måste byggas på plats. Själv tyckte jag att det var lite ”ruskigt” att vara vid kanten eftersom räcke saknas, berättar Sten-Ove Sandell.

Hela gruppen var samlad på toppen av silon. De som var minst känsliga för höga höjder fann snart sin uppgift att jobba ute på kanten med stommen. De övriga jobbade med att färdigställa lådan en bit in på taket. Sedan baxades lådan på plats. Bra samarbete och lådan var på plats i den kyliga blåsten.

I februari var det dags för nästa holk att sättas upp på VAFAB:s anläggning på Grytatippen. Den monterades på en av de höga byggnaderna på Grytatippen med hjälp av bl a personal från VafabMiljö. Det ser mycket bra ut och de som kommer att bo där kommer också att se mycket bra ut - över skogen . Mycket mat finns det också i området. I dag var hela holkgruppen samlad vid monteringen tillsammans med personal från VafabMiljö och Aros rör och svets. Kul med ett så stort intresse, konstaterar Lennart Urby.

Fin stöttning får projektet av flera sponsorer: Mälarenergi, VafabMiljö, PEAB, Sweroc, Rekab och Datacorner. Projektet har fått positiva kommentarer. Det triggar holkgruppen att fortsätta att rekognosera efter nya platser för falklådor. Gruppen träffas en dag i veckan för snickeri och trevlig samvaro. De närmaste veckorna kommer arbetet att inriktas på mindre falklådor - tornfalk.

Holkbyggargruppen, från vänster Erik Westman, Sten -Ove Sandell, Anders Nylén, Lennart Urby, Hans Larsson och Bo Eriksson. Två killar från Aros rör och svets samt VAFAB:s kontaktperson Peter Carras (med gul keps).

Här kan du skåda fågel med Strömholms slott som fond. En härlig upplevelse som vi vill rekommendera dig att prova på. Från plattformen vid väg 252 ser du ut över Kolbäcksån och Lagårdssjön, som är områdets främsta rast- och sträcklokal. Det finns parkeringsplats samt en ramp fram till plattformen för rörelsehindrade.

Strömsholms naturreservat ligger inbäddat i en kulturhistorisk bygd med unik flora och fauna. Dungar med ädellövskog, öppna ängsmarker med flerhundraåriga hagmarksträd, betade strandängar, vidsträckt vatten och bladvassbälten. Vad mer kan man önska av ett fågelparadis. Totalt har ca 230 fågelarter observerats.

Vi ser fram emot att träffa dig på Fågelmässan i Westerqwarn i april.
I Strömsholm kan du både äta, bo och trivas.

Det finns även gott om andra upplevelser i Strömsholm.
Gå in på vår hemsida och läs om kultur, matställen, boende och annat.

DESTINATION
STRÖMSHOLM

www.destinationstromsholm.se

77 arter i Artrallyt

Det tolfte västmanländska artrallyt anordnades den 14 januari. I år deltog 27 lag. Antal skådare uppgick till 86 stycken, härligt att så många ställer upp. Vädret i år var soligt men ganska blåsigt bara någon grad kallt.

Lag Family Business, som vann överlägset med 53 arter, utgjordes av Niclas Lignell med sonen Hannes och systersonen Ludwig Jonsson.

Per Eriksson, Lena Öling och Eva Öling, vinnande lag i Hallstahammars kommun får ”låna”den eftertraktade pilgrimsfalken i ett år.

Reglerna var samma som förra gången, det vill säga man fick ”skåda” fåglar i en valfri västmanländsk kommun från klockan 00.00 till 15.00 sedan samling vid Westerqwarn i Mölntorp klockan 16.00 för artgenomgång och prisutdelning.

Nya segrare i år blev Family Business från Västerås med 53 arter. Totalt observerades 77 arter.

Bland det roligaste som sågs under dagen var Tallsparv ny art (ej granskad av RK), Tretåig hackspett, Kungsfiskare, Smådopping, Gråspett och Slaguggla.

VOF tackar alla som är med och gör detta till en sådant bra artrally som det har blivit och det är deltagarnas förtjänst, kanske är vi störst i Sverige. Vi hoppas att alla återkommer även nästa gång år 2013.

Tack för denna gång.

Ulf Carlson

Två Rapphönelag deltog för första gången i Artrallyt. Inger Lindberg och Elin Dahlman spanar efter dubbeltrasten på södra Björnön.

FOTO: CHRISTINA BREDIN

Resultatlista Artrallyt 2012

Plats	Kommun	Lag	Deltagare	Arter
1	Västerås	Family Business	Hannes Lignell, Niclas Lignell, Ludwig Jonsson	53
2	Köping	Köping Clean-Up	Gunnar Niklasson, Patrik Rhönnstad	43
2	Västerås	Swift	Tommy Ryding, Joanna Nilsson, Erik Hansson, Tomas From	43
4	Hallstahammar	Great Tits	Per Eriksson, Lena Öling, Eva Öling	40
5	Västerås	Kenograbbarna	Tomas Gustavsson, Lars Dahlberg, Leif Andersson, Jan Dahlbäck	38
5	Västerås	Åskådarna	Joakim Karlsson, Johan Brenander, Johan Karlsson	38
7	Hallstahammar	Det går ju så bra	Christer Andersson, Catarina Pettersson	37
7	Sala	Salaligan	Yngve Wiklund, Stefan Karlsson, Kjell Eklund	37
7	Nora	Näst värst i väst	Roland Thuvander, Anders Carlberg	37
10	Västerås	Rapphönan 1	Karin Norén, Karin Andersson, Elin Dahlman	36
10	Västerås	Rapphönan 2	Christina Bredin, Inger Lindberg, Kerstin Noläng	36
10	Hallstahammar	Josefin & Co	Stefan Johansson, Josefin Norrman, Monica Norrman, Thomas Norrman	36
10	Hallstahammar	Hummingbirds	Monica Öhlander, Ulf Öhlander, Kaj Engberg, Lars Hedin	36
10	Surahammar	Skogsskådarna	Sören Larsson, Seppo Leppälampi	36
15	Västerås	Strix	Zsombor Karolyi, Nils Arvidsson, Erik Berg, Jesper Andersson	35
16	Fagersta	Team Fagersta	Staffan Liljeqvist, Leif Lejdelin	34
16	Skinnskatteberg	Gruvbusarna	Lillebror Hammarström, Mikael Rhönnstad, Roland Waara, Lenart Waara	34
18	Hallstahammar	Falcon Guld	Ulf Carlsson, Ingrid Kruse ,Tomas Hedström, Eva Kruse	33
18	Skinnskatteberg	Lappland	Sören Björklind, Leif Edberg, Leif Johanssn	33
20	Hallstahammar	Streptopelia	Per Hedenbo, Lena Hedenbo, Daniel Hedenbo	32
20	Hallstahammar	Korplaget	Per Hagström, Mats Dahlgren, Bertil Engström	32
22	Hallstahammar	Bengt och Christina	Bengt Hultin, Christina Hägglund	30
23	Skinnskatteberg	Hedmaffian	Gudrun Eriksson-Lindgren, Kristina Fernroth-Börjel, Sven-Arne Öhrn,Yvonne Öhrn, Ronny Börjel, Karin Sorvari, Veli-Matti Sorvari	28
24	Köping	Spettorna	Gudrun Andersson, Barbro Jönsson	27
24	Norberg	Rosendal	Svante Eriksson, Kristina Stålnacke, Karin Lindberg, Bengt Lindberg, Torbjörn Jansson	27
26	Hallstahammar	Team Hedvig	Angelica Lindberg, Gunilla Andersson, Gudrun Ek	26
27	Hallstahammar	Näsbyholken	Leo Ivonen, Carin Adelsson	24

Ett pojkstreck i Asköviken den 16 maj 1965

Det var den dagen en ängshökhanne, rödspov, mosnäppa och tre rödstrupiga piplärkor kunde ses på Lövstasidan av viken. Men i efterhand har minnet av dagen grumlats något av ett ogenomtänkt pojkstreck, ett skämt som kunde ha stoppats men som gick för långt.

Trots att vi ungdomar gärna var med på Naturvetenskapliga föreningens innemöten i Västerås under vinterhalvåret, var ålderskillnaderna svåra att överbrygga. Vi höll stövlarna leriga och tyckte kanske att den äldre generationen var mossig i sin framtoning.

Den här söndagen i mitten av maj då himlen välvde sig klarblå och värmen steg i takt med solen, var det någon i ungdomsgänget, som tog fram sin egenhändigt tillverkade uvbulvan - en riktigt fin berguv. Någon föreslog att om man nu kan lura kråkor, kanske man kan skoja med Naturvetenskapliga föreningen, som denna förmiddag skulle ha exkursion till Asköviken.

Ingen sa emot och det bestämdes att uven Oskar skulle monteras upp i en av pilarna vid bäcken strax väster om Rastholmen. Småningom kom den äldre generationen och efter en stund ”upptäcktes” en konstig rovfågel sittande i ett träd på andra sidan maderna.

Ganska snart hade diskussionen om vilken fågelart det kunde vara, tagit ordentlig fart - det här skedde innan tubkikare var allmän egendom och av god kvalité - och omedvetet insåg vi att nu var det försent att stoppa spektaklet. Ingen av oss hade kurage eller förstånd till det. Slutligen övertalades en person att smyga sig närmare genom det vattenfyllda och dyiga tuvlandskapet ... ut till bäcken och pilträdsraden. Men de som sjönk ner över stövelskaften och skämdes där på Rastis, det var vi ungdomar.

”Brottet” är säkert sedan länge glömt av de flesta som var med, men för dem som den 16 maj 1965 skrev ner sina anteckningar om den härliga fågeldagen vid Asköviken, lyser säkert en hel del skam i eldskrift mellan raderna då sidan slås upp igen. Kanske är det så att en viss händelse måste berättas, innan den slutligen kan läggas till handlingarna?

Nu har jag berättat och det är samtidigt en ursäkt, som kommer fyrtiosex och ett halvt år senare än när den borde ha framförts. Det är sent, men aldrig försent.

Södra Öland den 16 november 2011.

Göran Andersson, Södra Möckleby
Elvägen 6 D, 386 63 DEGERHAMN

Obsar hämtade från rapportsystemet Svalan 1/11 2011 - 20/2 2012

Observationerna är ej granskade av RK eller RRK.

Text: Gunnar Niklasson

NOVEMBER 2011

1 svarthuvad mås sågs vid Flässjan, Rytterne 4/11

Enstaka alfåglar och bergänder sågs under månaden

JANUARI 2012

1 blåsgås av den grönländska rasen flavirostris fanns vid Kvidinge, Hallstahammar 3-7/1

En honfärgad tallsparv sågs vid Ståholm, Munktorp 14/1

1 jorduggla sågs vid Rynninge,Fellingsbro 8/1

På Yara i Köping har en svart rödstjärt övervintrat

FEBRUARI

4 smådoppingar kan ses vid Ångkraftverket i Västerås

"Vilken typ av obsar/arter tycker du ska finnas under INHÄNGT?", undrar Gunnar, som ibland har svårt att dra gränsen mellan inhängt och något som liknar en fågelrapport.

Skriv till Gunnar vad du tycker:

gunnarniklasson@telia.com

RAPPORTERA KORNKNARRAR

Sommaren 2011 försåg vi ett antal kornknarrar i Västmanland med ljusloggar och dessa skall vi försöka återfånga under 2012.

Projektet finns beskrivet i Fåglar i västmanland nr 4 2011.

För att detta skall vara möjligt vill vi att alla kornknarrar som hörs i Västmanland under våren och sommaren rapporteras.

Rapporterar du via Svalan så var så noggrann som möjligt när du väljer lokal.

Om du inte är svalan användare kan du rapportera till någon av följande.

Gunnar Niklasson, 070-6743069

gunnarniklasson@telia.com

Patrik Rhönnstad, 070-7528029

patrik.rhonnstad@privat.utfors.se

Gunnar Niklasson

Bjarne Eriksson skaldade i höstas:

Tomt på falkar i tornets mast,
endast nån kråka, kaja eller trast.
Vi får tacka för det som var,
när dom nu mot söder drar.
Hoppas dom klarar vinter och snö,
för att åter komma vid tö.
Kanske någon hittar hanne eller maka,
när dom mot norr drar tillbaka.
Visst vill vi åter kika opp,
och se falken i mastens topp.

Notiser

Fågelmums

Drönarvax är sådant vax som bina bygger, om de får en tom ram i kupan. Det drar till sig varroa, ett farligt kvalster för bin.

Drönarlarverna i vaxet gillar både hackspetten och talgoxen. Så när man fångat upp ramen med drönarvaxet, fryser man det för att sen ta fram på vintern och hänga ut till fåglarna.

Drönarvax får endast utfodras på vintern. Annars kan smittsamma sjukdomar spridas av bina som kommer i kontakt med vaxet.

Ulf Andersson

Skådarligan över 400

Anders Carlberg, Nora och Roland Thuvander, Gyttorp toppar listan i Västmanland med 415 resp 411 arter kryssade i Sverige. Än så länge de enda över 400 i vårt landskap.

Hur många fåglar häckar i Sverige?

Svaret på frågan kommer i vår då SOF, Sveriges ornitologiska förening, lanserar boken som än så länge går under arbetsnamnet ”Hur många”.

Det är ett mångårigt projekt som syftar till att ge en bild av de svenska häckfåglarnas utbredning ner på landskaps- och länsnivå.

Här kommer man exempelvis att kunna finna att det samlade svenska beståndet av sparvhök uppgår till cirka 44.000 par och att 1.300 av dessa häckar i Stockholms län eller att 2.800 par häckar i landskapet Dalarna.

Boken blir i stort format och omfattar cirka 550 sidor.

Regionala Rapport Kommittén (RRK)

Markus Rehnberg (rapportmottagare)
0707-83 99 27
allealle210@hotmail.com

Anders Carlberg
0587-131 69
noraanders@tele2.se

Jörgen Lindberg
070-584 13 01
jorgen.lindberg@lm.se

Gunnar Niklasson
070-67 43 069
gunnarniklasson@telia.com

Thomas Pettersson
021-13 81 76
thomas.pettersson@bredband.net

Roland Thuvander
0587-701 09
r.thuvander@telia.com

Västmanlands fågelklubbar

Arboga Fågelklubb
c/o Seppo Leppälampi
Emausvägen 1
732 33 ARBOGA
0589-159 87
seppoleppalampi@hotmail.com
http://www.arbogafk.net/

Fagersta Fågelskådare
c/o Jan Hellström
Svedjevägen 24
737 43 FAGERSTA
0223-141 35
lahol7@hotmail.com
http://www.fagerstafagelskadare.se

Frövi Fågelklubb
c/o Sven-Olof Eriksson
Munkaboda 150
718 91 Frövi
0581-331 79
bonna@telia.com
http://birds.nu/ffk.htm

Hallstahammars Naturskyddsförening
c/o Per Eriksson
Ängsvägen 32
734 31 HALLSTAHAMMAR
0220-513 77
perka.e@bredband.net
http://hem.bredband.net/hallstarapporter/

Hedströmsdalens Ornitologiska Förening
c/o Lillebror Hammarström
Östra Långgatan 35
731 30 KÖPING
070-540 79 38
aluco@telia.com
har sida på Facebook

Hällefors Ornitologiska Förening
c/o Gunde Persson
Hammargatan 30
712 60 GRYTHYTTAN
0591-140 97
070-642 84 91

Nora Biologiska Förening
c/o Peter Bernövall
Gunnarsbergsgatan 14
713 32 NORA
070 212 3658
rasputin53@hotmail.com
http://www.norabf.se/

Ramnäs Virsbo Naturklubb
c/o Sören Larsson
Håkantorpsgatan 9
724 76 VÄSTERÅS
021-35 57 58
soren20@telia.com
http://www.hemsida.net/suranatur/

Sala Fågelklubb
c/o Kalle Källebrink
Altuna Dragmansbo 4
740 83 FJÄRDHUNDRA
0224-28041
kalle.kallebrink@gmail.com

Skultuna Naturklubb
c/o Gert Eriksson
Vallonvägen 34
730 50 SKULTUNA
021-707 22
gert.ericsson@
har sida på Facebook

Ställdalens Naturstudieklubb
c/o Thyra Lundell
Tallvägen 9
714 72 STÄLLDALEN
0580-201 66
tallvagen@swipnet.se

B **FÖRENINGSBREV**

Returadress
Fåglar i Västmanland
c/o Ulf Carlson
Byggmästarv 20
73440 Hallstahammar

SVERIGE
PORTO BETALT

Västmanlands Ornitologiska Förening
www.vofbird.com